

Slovenija

Kaj mladi želijo in potrebujejo: Vrednote, strahovi in splošni položaj slovenske mladine

2024

5 KLJUČNIH TOČK O TEM, KAJ SI MLADI V SLOVENIJI ŽELIJO IN POTREBUJEJO

1 Vedno večji delež mladih čuti stres, odtujenost in pesimizem glede svoje osebne prihodnosti in prihodnosti slovenske družbe. Te trende spremlja močno povečanje strahov vezanih na problematike, kot so priseljevanje, vojna in izkustvo fizičnega nasilja v vsakdanjem življenju.

2 Mlade na področju potencialnih političnih prioritet najbolj skrbi kakovost javnih storitev, zlasti na področju zdravstva in stanovanjske problematike. Priseljevanje se je izkazalo za skoraj enako pomembno problematiko, sledita ji sledita korupcija in brezposelnost.

3 Zaupanje v javne institucije še vedno ostaja nizko, čeprav se je, zlasti med fanti, nekoliko izboljšalo. Medtem ko je EU še vedno videna kot zaupanja vredna entiteta, dojemanje življenjskih razmer v Sloveniji dohiteva dojemanje razmer v EU.

4 Nacionalizem in nacionalni ponos sta se v povprečju znatno povečala. Hkrati se je povečalo močno nestrinjanje z nekaterimi nacionalističnimi trditvami, kar kaže na ideološko polarizacijo. Ta polarizacija je vse bolj očitna tudi v odnosu do marginaliziranih skupin, zlasti žensk.

5 Mladi so na področju osebnih vrednot vse bolj zadržani glede prevzemanja odgovornosti, vključno glede študija na univerzi ali ustvarjanja družine. To nepripravljenost je mogoče delno pripisati vse bolj mračnim pogledom na prihodnost in vse slabšemu psihološkemu blagostanju. Nasprotno je, zlasti med fanti, prišlo do porasta vrednot, kot sta postati bogat in dobro izgledati, kar kaže na vse bolj potrošniški pristop k življenju.

Uvod

Nedavne študije iz Slovenije (npr. Lavrič in Deželan, 2021) kažejo, da so se glavne skrbi glede mladih premaknile od vprašanj, kot so zaposlovanje, izseljevanje in politična neangažiranost, k izzivom povezanim z duševnim zdravjem in stanovanjsko problematiko. Položaj mladih na področju zaposlovanja se je, tako z vidika brezposelnosti kot prekarnosti, ob koncu prejšnjega desetletja na hitro izboljšal. K temu pozitivnima trendoma so prispevali demografski upad, vse večje pomanjkanje delovne sile na trgu, bistveno boljše gospodarske razmere ter učinkoviti ukrepi politike, ki so bili namenjeni podpori mladih pri njihovem prehodu na trg dela. Te spremembe so ublažile tudi problem izseljevanja mladih iz države.

Nasprotno pa so k hudi krizi psihološkega blagostanja in duševnega zdravja mladih prispevali dejavniki, kot so vse pogostejša uporaba digitalnih naprav (zlasti čas, preživet na socialnih omrežjih), individualizacija, pritiski vezani na uspeh v šoli in življenju, krhanje družinskih vezi ter učinki pandemije. Poleg tega je

pomanjkanje stanovanjskih zmogljivosti, skupaj z naraščajočimi cenami nepremičnin in najemnin, povzročilo resno krizo pri naslavljanju stanovanjskih potreb mladih (Uršič, 2021). Zadnja nacionalna raziskava (Lavrič in Deželan, 2021) je pokazala tudi izrazite trende naraščajoče ekološke ozaveščenosti in liberalizacije vrednot, zlasti glede tem, kot sta homoseksualnost in splav. Vendar pa te trende spremlja vse večja ideološka polarizacija med mladimi¹.

---

¹ Za dodatni vpogled v politične in ideološke dinamike glej vzporedno poročilo o politični usmerjenosti in participaciji mladih (Rutar, 2024).

1. ključna točka: Povečanje pesimizma, težav z duševnim zdravjem in določenih strahov

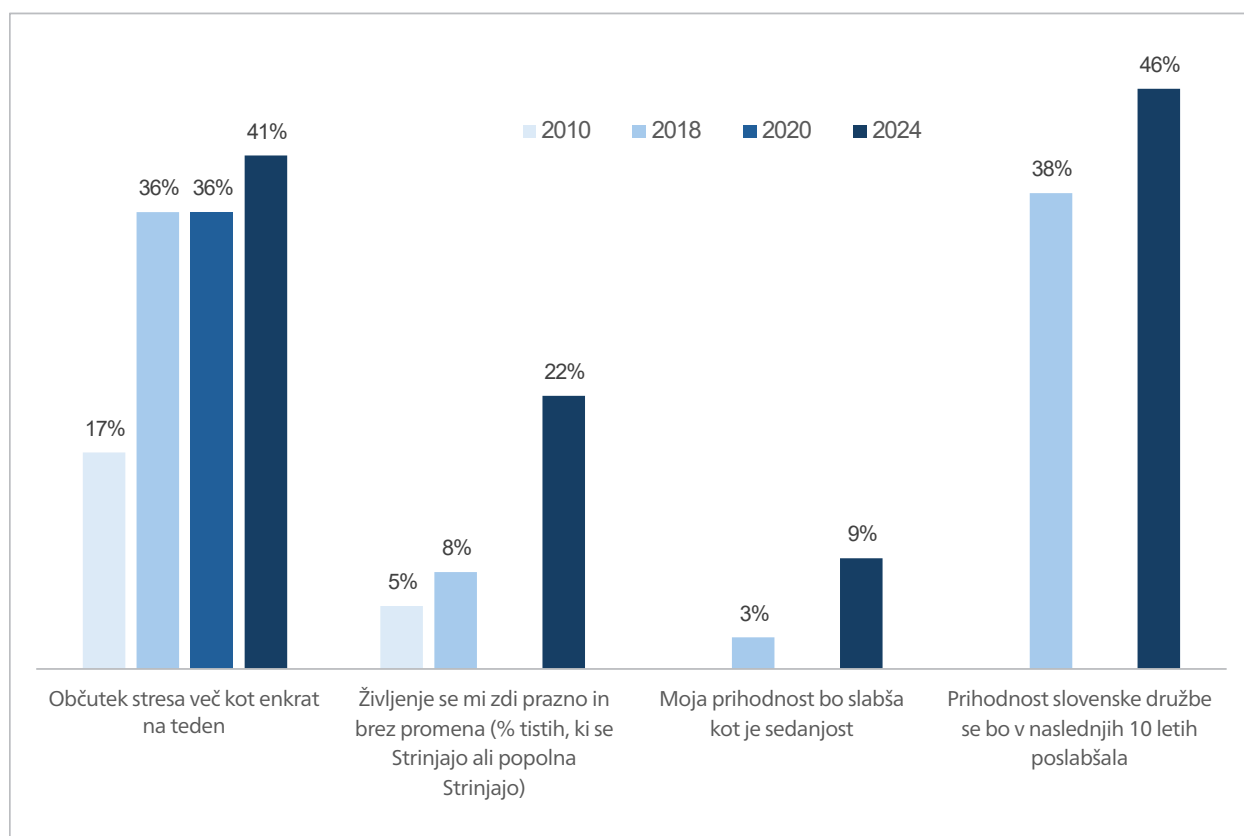
Večje število raziskav je opozorilo na trend slabšanja duševnega zdravja in psihološkega blagostanja med slovenskimi mladimi (glej na primer Klanjšek in Naterer, 2021; Naterer in Lavrič, 2019). Rezultati te študije kažejo, da se je stanje v zadnjih letih še poslabšalo. Poleg stalnega trenda naraščanja občutka stresa, opažamo tudi močno povečanje odtujenosti, saj vse več mladih čuti, da je življenje prazno in brez pomena (Grafikon 1). Poleg tega se je, med letoma 2018 do 2024 (za kateri imamo primerljive podatke), močno povečal tudi

pesimizem glede osebne prihodnosti in prihodnosti družbe.

Ti trendi se odražajo tudi v porastu določenih strahov med mladimi (glej Grafikon 2). Med osmimi specifičnimi strahovi, ki jih lahko neposredno primerjamo z letom 2018, jih pet kaže znatno povečanje, medtem ko se ostali trije niso veliko spremenili. Najbolj izrazito so se povečali strahovi povezani z mednarodnimi vprašanji, kot so migracije, vojna in teroristični napadi. Temu sledi znatno povečanje strahov povezanih s fizičnim nasiljem, vključno s strahom pred biti oropan. Rezultati, glede na povečano nestabilnost mednarodnega reda ter povečano prisotnost vojne in nasilja v medijih in na socialnih omrežjih, niso presenetljivi.

Grafikon 1

Pesimizem, stres in smisel življenja med slovensko mladino, 2010-2024, starostna skupina 15-29 let².

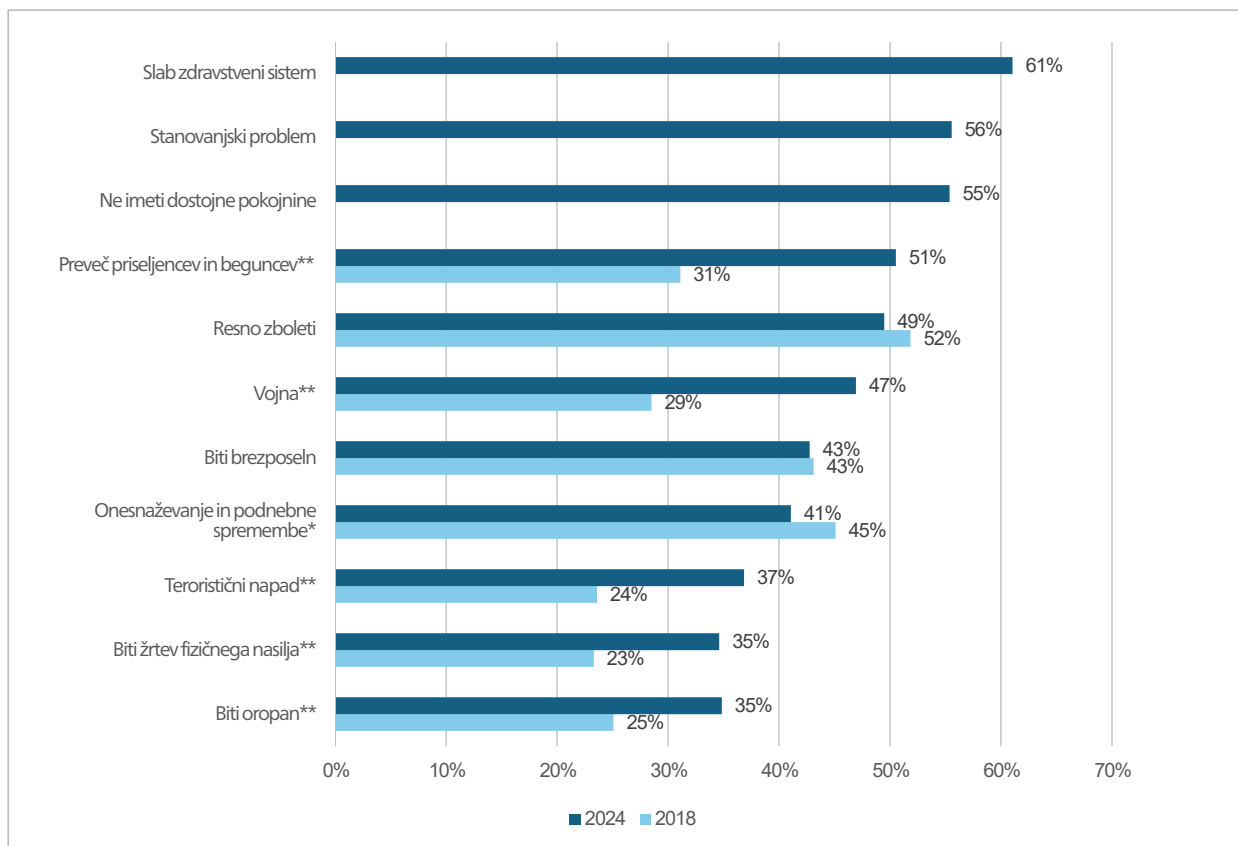

² Da bi omogočili veljavne primerjave s študijami mladih iz leta 2010 in 2020, smo starostno skupino omejili na 15-29 let. Vse druge analize in grafiki v tem poročilu se nanašajo na starostno skupino 14-29 let.

Grafikon 2

Strahovi in skrbi slovenskih mladih leta 2018 in 2024.

V kolikšni meri se bojite naslednjega ali ste zaskrbljeni v zvezi z naslednjim (% tistih, ki so odgovorili "zelo"):

Opomba:

** razlike v povprečnih vrednostih med letoma 2018 in 2024 so statistično značilne na ravni $p < 0,01$

* razlike v povprečnih vrednostih med letoma 2018 in 2024 so statistično značilne na ravni $p < 0,05$

2. ključna točka: Kakovost javnih storitev, stanovanja in priseljevanje predstavljajo najpomembnejše politične prioritete

Podnebne spremembe in brezposelnost, morda v nasprotju z javnim mnenjem, nista glavni skrbi mladih v Sloveniji³. Grafikon 2 in Grafikon 3 potrjujeta, da sta ti dve problematiki sicer še vedno pomembni, vendar se njun pomen ne povečuje. Namesto

tega ju prehitevata dve drugi veliki skupini problematik.

Prva in najpomembnejša skrb mladih je kakovost javnih storitev, zlasti zdravstvenega sistema⁴, ampak tudi pokojninskega sistema. Drugo zelo pomembno in tesno povezano vprašanje so stanovanja in javne politike na tem področju. Stanovanjska problematika je vse bolj prepoznana kot ena izmed najbolj kritičnih problematik mladih v Sloveniji, kar je bilo izpostavljeno tudi v nacionalni študiji Mladina 2020 (Lavrič in Deželan, 2021), nedavno pa v javni kampanji Mladinskega sveta Slovenije z naslovom "Nimam kam" (Mladinski svet Slovenije, n.d.). Razpoložljivi

³ Skrb glede podnebja se, kljub resnim ekološkim krizam v zadnjih letih, kot so bile poplave poleti leta 2023 in gozdni požari poleti leta 2022, presenetljivo ni povečala.

⁴ Na ta rezultat je zagotovo vplivalo poročanje slovenskih medijev o kriznih razmerah v slovenskem zdravstvu. To poročanje je bilo še posebej intenzivno zaradi stavke zdravnikov, ki je potekala tekom celotnega obdobja zbiranja podatkov za našo raziskavo.

podatki namreč potrjujejo, da so cene nepremičnin in stanovanjskih najemnin, zlasti v Ljubljani, v zadnjih letih dosegle vrtooglave številke (Lesjak Šilak, 2024).

Po naših podatkih se je dojemanje stanovanjske problematike kot problematičnega vprašanja, od zadnjega merjenja leta 2020 do danes še dodatno in razmeroma močno povečalo. Doseglo je rekordno visoko vrednost, saj je 56 % mladih izrazilo resno zaskrbljenost glede tega področja (glej Grafikon 2).

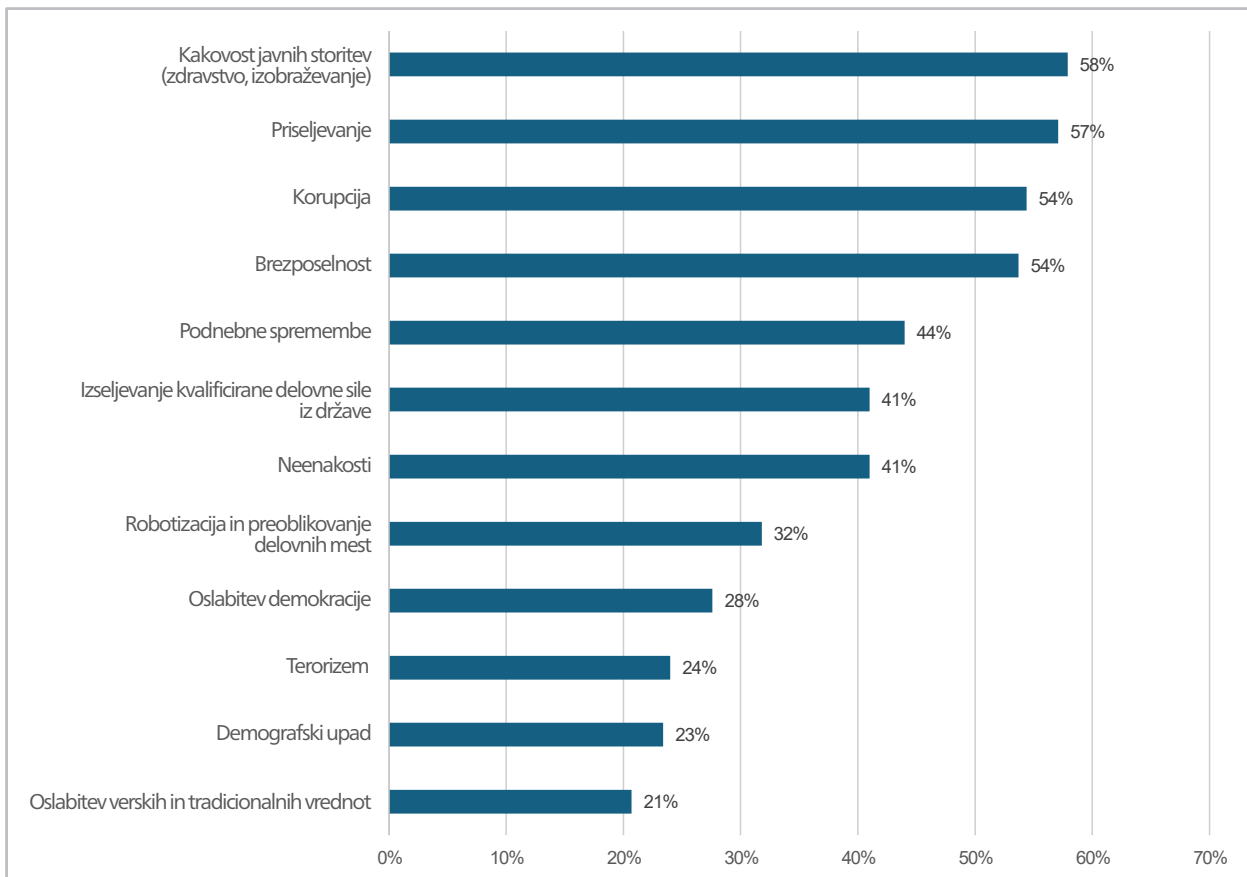
Druga skupina najvišje uvrščenih političnih tematik je povezana z mednarodnimi vprašanji, zlasti s priseljevanjem, ki je postalo

ena od glavnih političnih prioriteta za prihodnje desetletje (Grafikon 3). Ob tem je strah pred prevelikim številom priseljencev in beguncev "zelo" prisoten pri več kot polovici respondentov in se je od leta 2018 močno povečal (Grafikon 2). Zanimivo je, da se je povečanje tega strahu pojavilo predvsem na politični levici. Tako se je na primer delež skrajno levo usmerjenih mladih, ki čuti "veliko" strahu glede tega vprašanja, povečal s 27 % v letu 2018 na 48 % leta 2024. Posledično se tematika priseljevanja, podobno kot zaskrbljenost glede kakovosti javnih storitev in stanovanj, umešča v ospredje programov na obeh straneh političnega spektra.

Grafikon 3

Dojemanje ključnih družbeno-političnih vprašanj za prihodnje desetletje leta 2024.

Katera od naslednjih vprašanj vas najbolj skrbiti za prihodnje desetletje?

Opomba: Respondenti so lahko izbrali katero koli od navedenih možnosti. Odstotki se nanašajo na deleže mladih, ki so izbrali določeno možnost.

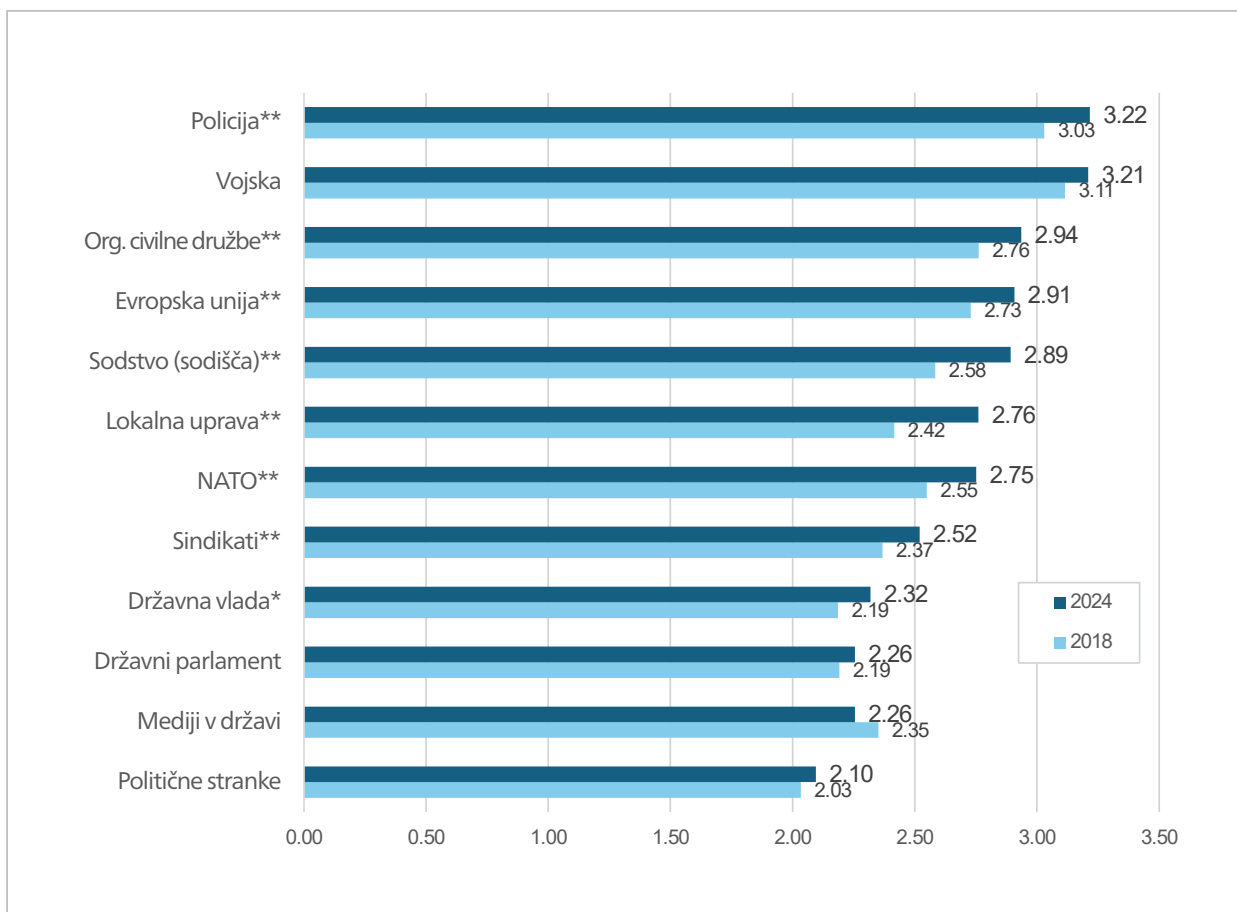
3. ključna točka: Zaupanje v nacionalne institucije je naraslo, dojemanje družbeno- političnih razmer v Sloveniji pa dohiteva dojemanje razmer v EU

Zaupanje v javne institucije še vedno ostaja razmeroma nizko, vendar se je od leta 2018 skoraj vsesplošno okrepilo. Razvrstitev stopenj zaupanja posameznim institucijam se ni veliko spremenila, pri čemer mladi najbolj zaupajo policiji in vojski, najmanj pa političnim

strankam in medijem. Edino opazno izjemo predstavlja stopnja zaupanja v medije, ki se je nekoliko (čeprav ne statistično značilno) zmanjšala, kar je povzročilo precejšen padec položaja medijev na lestvici zaupanja.

Zanimivo je, da se je institucionalno zaupanje povečalo skoraj izključno med fanti, kar se ujema z ugotovitvijo, da sta se tudi splošno politično zanimanje in angažiranost povečala predvsem med fanti (Rutar, 2024). Pomembno je omeniti tudi, da je stopnja institucionalnega zaupanja bistveno višja med desno usmerjenimi mladimi. Na primer, leta 2024 je 87 % skrajno levo usmerjenih mladih izkazalo nično ali zelo nizko nezaupanje v politične stranke, medtem ko je bil ta delež med skrajno desnimi mladimi le 41-odstoten⁵.

Grafikon 4
Zaupanje v javne institucije leta 2018 in 2024.
 Koliko na splošno zaupate spodaj navedenim subjektom?

Opomba:
 ** razlike med letoma 2018 in 2024 so statistično značilne na ravni $p < 0,01$
 * razlike med letoma 2018 in 2024 so statistično značilne na ravni $p < 0,05$

⁵ Politična usmerjenost je bila merjena na lestvici od 1 (skrajno levo) do 10 (skrajno desno). Respondenti, ki so izbrali vrednost "1" ali "2", so bili razvrščeni med skrajno leve, tisti, ki so izbrali "9" ali "10", pa med skrajno desne.

Pri zaupanju mednarodnim akterjem opažamo znatno izboljšanje zaupanja v NATO in zlasti v EU. Respondenti so morali, pri vrednotenju stanja v EU, najprej izbrati tri od sedmih vrednot, ki so zanje najpomembnejše (glej Grafikon 5). Nato smo jih prosili, da so ocenili stanje na področju teh vrednot v Sloveniji in EU. Rezultati na splošno potrjujejo, da je slovenska mladina pretežno pro-evropsko usmerjena. Mladi na primer še vedno menijo, da EU ponuja boljše zaposlitvene priložnosti, višjo stopnjo ekonomske blaginje ter višjo raven človekovih pravic. Vendar je treba opozoriti, da se je pozitivno dojemanje stanja v EU na področju slednjih dveh vrednot znatno

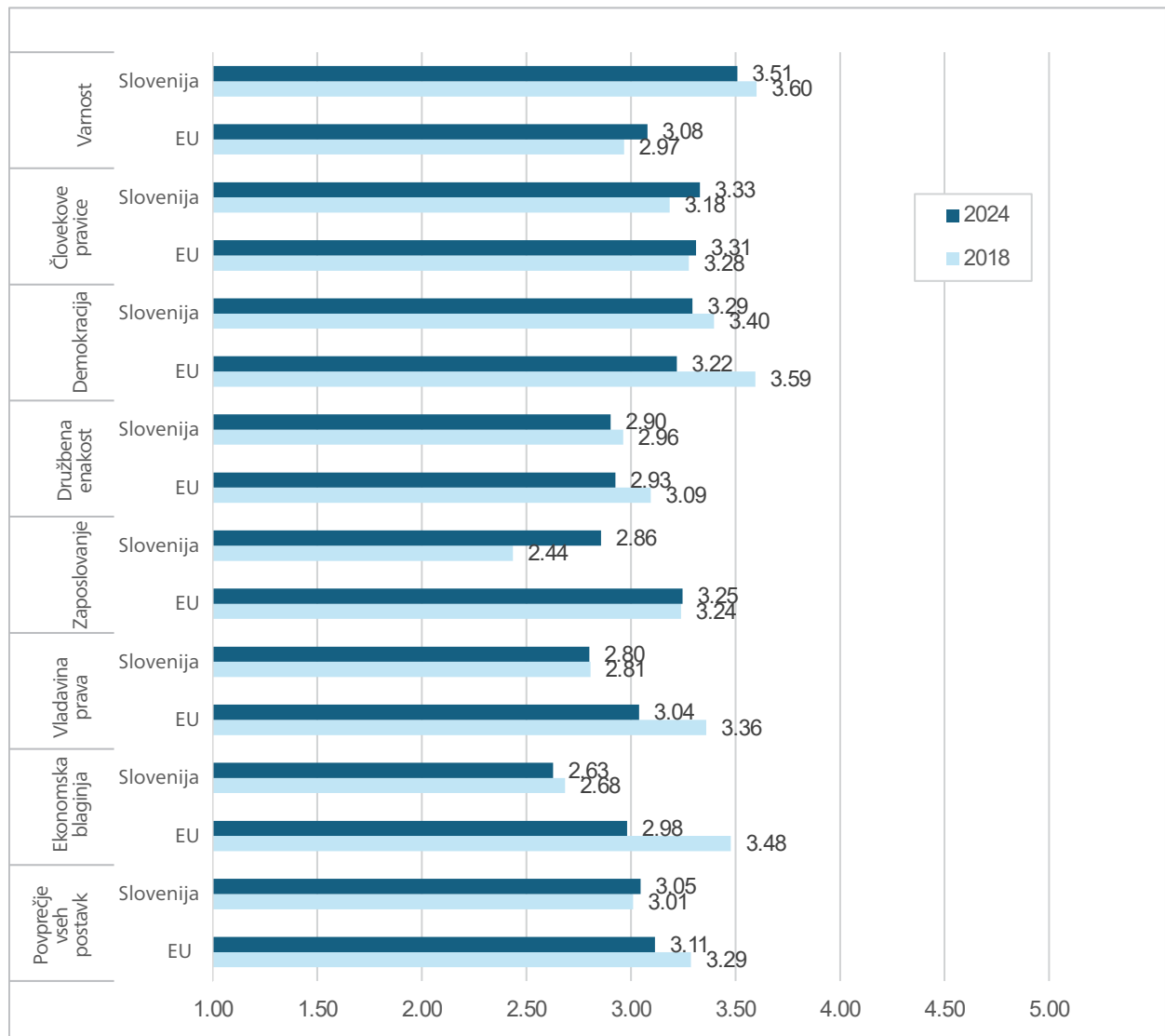
zmanjšalo.

Poleg tega je Slovenija leta 2024, za razliko od leta 2018, videna kot bolj demokratična od EU. Prav tako je Slovenija z vidika varnosti še vedno videna kot veliko boljša od EU. Dojemanje stanja v Sloveniji na splošno dohiteva dojemanje stanja v EU (glej povprečje vseh postavk na Grafikonu 5). Povprečje za Slovenijo se je nekoliko izboljšalo, medtem ko se je povprečje EU poslabšalo. Razlika med njima je praktično izginila, kar pomeni, da je Slovenija z vidika življenjskih razmer zdaj dojeta kot povprečna država znotraj EU.

Grafikon 5

Dojemanje stanja na področju najpomembnejših družbeno-političnih vrednot v Sloveniji in EU leta 2018 in 2024.

Kako dobro ali slabo je po vašem mnenju stanje na področju upoštevanja naštetih vrednot v vaši državi in v EU? (Samo tisti, ki so določeno vrednoto uvrstili med tri najpomembnejše)

Opomba: Uporabljena je bila lestvica od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni "zelo slabo", 5 pa "zelo dobro".

4. ključna točka: Nacionalizem narašča skupaj s porastom ideološke polarizacije

Glede na že ugotovljen obrat v desno med mladimi (Rutar, 2024) ni presenetljivo, da se je nacionalizem v zadnjih nekaj letih, skupaj z nacionalnim ponosom in nenaklonjenostjo priseljevanju, občutno povečal. Vendar je pomembno opozoriti, da je pri večini postavk na Grafikonu 6 opazen znaten porast na obeh ekstremih lestvice strinjanja, kar kaže na ideološko polarizacijo. Na primer, popolno strinjanje s trditvijo, da bi morali Neslovenci, ki živijo v Sloveniji, sprejeti slovenske običaje in vrednote, se je povečalo s 30 na 40 %, vendar se je tudi močno nestrinjanje povečalo z 8 na

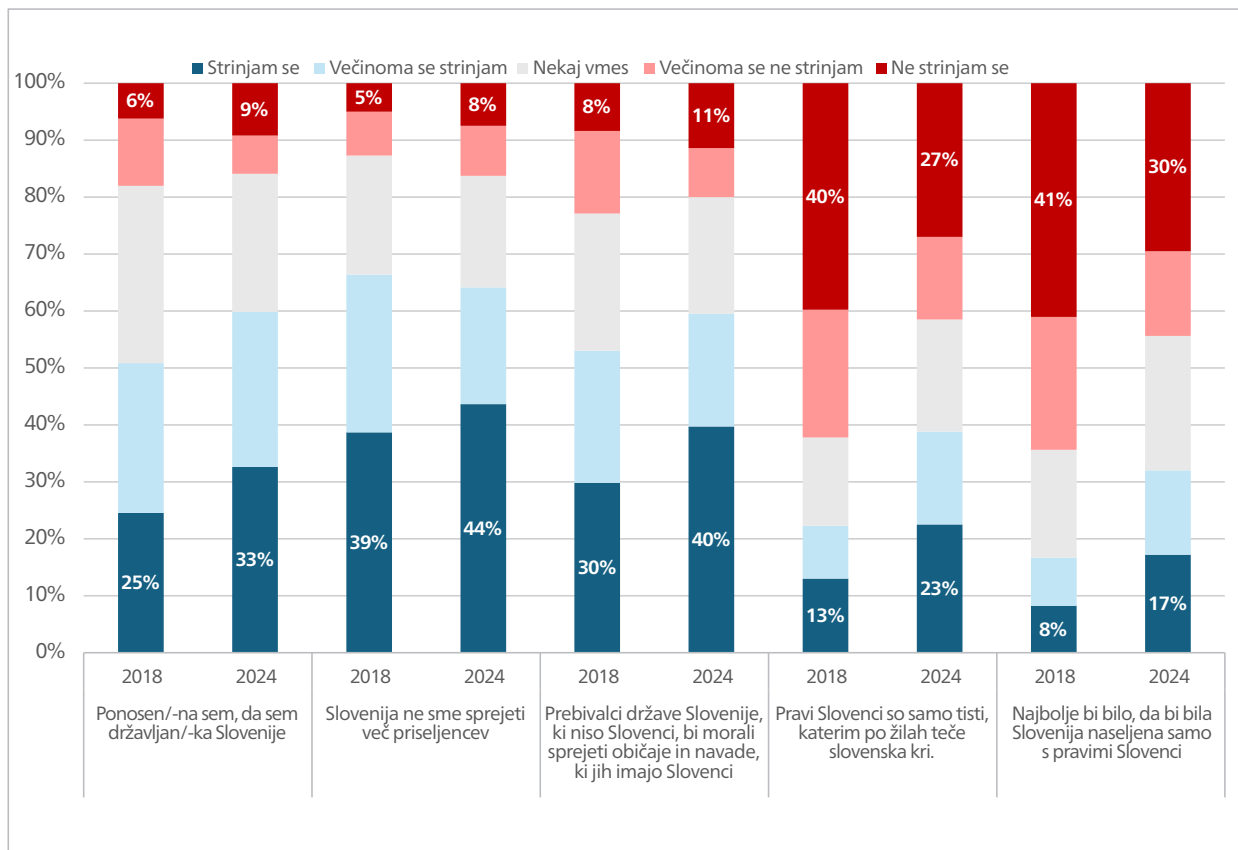
11 %. Podobni vzorci se kažejo tudi pri nacionalnem ponosu in odnosu do priseljevanja.

Pri preostalih dveh merah etnonacionalizma je opazen jasn trend naraščanja strinjanja, ki vključuje tudi upad deleža respondentov, ki tem idejam nasprotujejo. To vodi do splošnega zaključka, da so nacionalistična stališča med slovensko mladino res v porastu⁶, čeprav ta porast spremlja določena stopnja polarizacije.

Ideološko polarizacijo je mogoče opaziti tudi pri odnosu do marginaliziranih skupin, zlasti do žensk. Polarizacija glede pravic žensk vse bolj ločuje fante in dekleta. Delež deklet, ki menijo, da ženske nimajo dovolj pravic, se je močno povečal, in sicer z 20 % na 40 %. Med fanti se je ta delež nekoliko zmanjšal (s 24 na 23 %), medtem ko se je delež tistih, ki menijo, da imajo ženske preveč pravic, povečal s 7 na

Grafikon 6
Nacionalizem in sorodni koncepti leta 2018 in 2024.

V kolikšni meri se strinjate z naslednjimi trditvami?

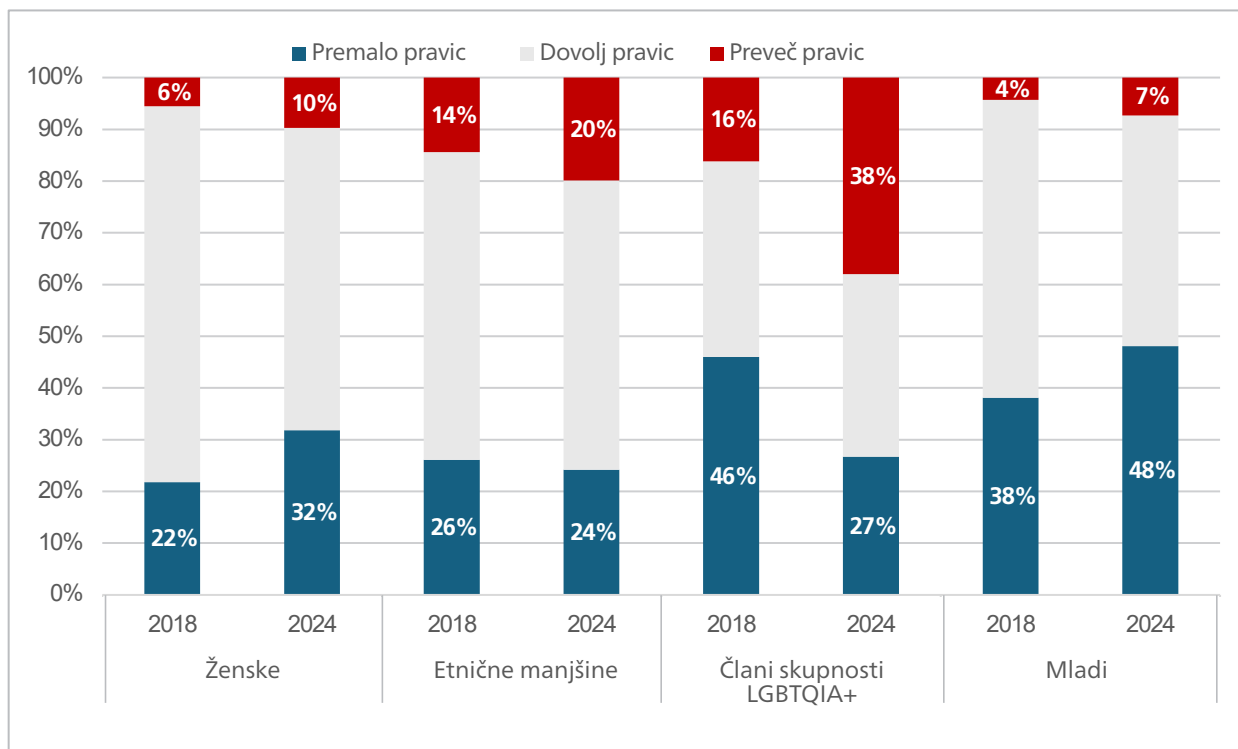
⁶ Opozoriti je treba, da je porast nacionalizma veliko bolj izrazit med fanti kot med dekleti, kar se ujema s širšo ugotovitvijo, da se fantje bistveno bolj kot dekleta usmerjajo v desno (Rutar, 2024).

Grafikon 7

Stališča do pravic manjšinskih skupin leta 2018 in 2024.

Prosimo, povejte nam, ali imajo po vašem mnenju naslednje skupine premalo, dovolj ali preveč pravic:

15 %. Ti rezultati nakazujejo, da bi v prihodnjih letih in desetletjih lahko prišlo do zaostrovanja napetosti med moškimi in ženskami.

Polarizacija glede pravic marginaliziranih skupin je resen razlog za skrb. Vendar glavno ugotovitev na podlagi Grafikona 7 predstavlja dejstvo, da mladi vse bolj menijo, da imajo marginalizirane skupine preveč pravic. Takšno mnenje je še posebej močno prisotno v zvezi s skupnostjo LGBTQIA+, glede katere relativna večina mladih meni, da je bilo tej skupini dodeljenih preveč pravic.

5. ključna točka: Mladi so vse manj pripravljeni prevzeti odgovornost ali študirati na univerzi, vendar njihova želja po postati bogat narašča

Respondenti so v okviru anketnih raziskav leta 2018 in 2024 ocenili trinajst postavk, ki merijo pomembnost nekaterih osnovnih osebnih vrednot. Te postavke so bile, na podlagi rezultatov faktorske analize in analize notranje zanesljivosti lestvic⁷, združene v štiri osnovne vrednotne usmeritve. Ob tem sta bili dve izmed postavk analizirani kot meri z eno samo postavko.

Vrednoti avtonomije in odgovornosti⁸ sta se, kot je razvidno iz Grafikona 8, v zadnjih šestih letih precej zmanjšali. Opazimo lahko, da se je zmanjšanje pojavilo znotraj, glede na spol, tip naselja in socioekonomski status, različnih sociodemografskih skupin. Dodatne analize kažejo, da so te vrednote povezane z bolj pozitivnimi vizijami osebne prihodnosti

⁷ Na začetku analiz so bili vsi respondenti, ki so v vseh trinajstih postavkah podali enake vrednosti odgovorov (npr. vedno so izbrali številko "5"), z vidika veljavnosti njihovih odgovorov obravnavani kot problematični, zato so bili izločeni iz nadaljnjih analiz. V Sloveniji je bilo skupaj 43 takih primerov oz. 2,7 %.

⁸ Te vrednote vključujejo štiri postavke: Biti neodvisen, Prevzemati odgovornost, Imeti uspešno kariero in Diplomirati na univerzi.

($r_{2024} = 0,211$, $p < 0,01$) in odsotnostjo občutka, da je življenje prazno in brez pomena ($r_{2024} = -0,136$, $p < 0,01$). Glede na to, da obe meri v zadnjih letih kažeta negativne trende, lahko domnevamo, da je opisani vrednotni premik možno vsaj delno pripisati vse bolj mračnim vizijam prihodnosti in vse slabšemu psihološkemu blagostanju mladih.

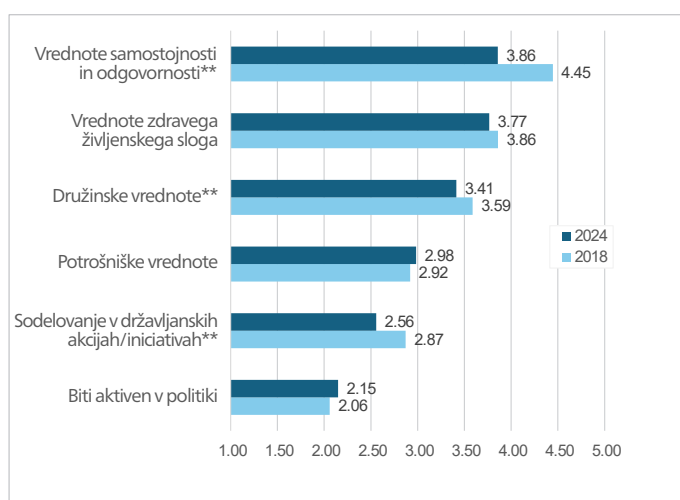
Zanimivo je, da je bil med vsemi analiziranimi vrednotami daleč največji padec zaznan v zvezi z izobraževalnimi aspiracijami, ki so tvorile del prvega sklopa vrednot. Leta 2018 je kar 77 % mladih izjavilo, da jim je dokončanje univerzitetnega študija zelo pomembno, leta 2024 pa se je ta delež zmanjšal na samo 48 %. Podoben trend, čeprav pogosto v manjši meri, je bil opažen tudi v drugih državah Jugovzhodne Evrope, ki so vključene v našo raziskavo. Poleg tega nedavna raziskava s strani Pew Research Center (Fry, Braga in Parker, 2024) kaže podobne rezultate med odraslimi v ZDA, kjer je le eden od štirih vprašanih dejal, da je univerzitetna izobrazba zelo pomembna za zagotovitev dobro plačane službe⁹. Po tej logiki, ki so jo nekateri avtorji poimenovali "the College Backlash" (Deming, 2023), lahko domnevamo, da je zaznan premik med slovensko mladino deloma posledica naraščajočega skepticizma glede ekonomske vrednosti univerzitetne izobrazbe. Naši podatki podpirajo to domnevo, saj razkrivajo, da upad izobraževalnih aspiracij sovпада s porastom potrošniških vrednot¹⁰,

kot je pomembnost biti ali postati bogat¹¹. Posebej pomenljivo je, da se je več kot podvojil delež tistih posameznikov, ki menijo, da je biti bogat pomembno ali zelo pomembno, vendar se jim dokončanje univerzitetnega študija ne zdi enako pomembno¹². Skratka, slovenska mladina vse bolj stremi k bogastvu, hkrati pa kaže vse manjše zanimanje za univerzitetno izobrazbo.

Skladno s splošnim upadom vrednot neodvisnosti in odgovornosti, opažamo tudi znaten upad družinskih vrednot¹³. Interesantno obstaja močna povezava med obema sklopoma vrednot ($r_{2024} = 0,347$, $p < 0,01$), kar nakazuje, da sta trenda medsebojno povezana. To pomeni, da bi lahko del upada družinskih vrednot pripisali vse večji nepripravljenosti mladih za prevzem odgovornosti povezanih s poroko in starševstvom¹⁴.

Podobno bi lahko bilo opazno zmanjšanje pomena državljanske udeležbe delno povezano z upadom splošnih vrednot neodvisnosti in odgovornosti ($r_{2024} = 0,246$, $p < 0,01$). Pomembnost aktivnega udejstvovanja v politiki zanimivo ni povezana z vrednotami odgovornosti, kar bi lahko pojasnilo zakaj se ta usmeritev ni zmanjšala, ampak se je celo nekoliko (čeprav ne statistično značilno) povečala. Poleg tega je razvidno, da je aktivnost v politiki močno povezana s potrošniškimi vrednotami ($r_{2024} = 0,301$, $p < 0,01$), zlasti z nošenjem oblačil priznanih blagovnih znamk ($r_{2024} = 0,424$, $p < 0,01$). Moč obeh korelacij se je od leta 2018 bistveno povečala, kar kaže, da je motivacija mladih za udejstvovanje v politiki vse bolj povezana z materialističnimi in narcističnimi motivi.

Grafikon 8

Osnovne vrednotne usmeritve mladih v letih 2018 in 2024.

Opomba:

Uporabljena je bila lestvica od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni "Sploh ni pomembno", 5 pa "Zelo pomembno".

** razlike med letoma 2018 in 2024 so statistično značilne na ravni $p < 0,01$

* razlike med letoma 2018 in 2024 so statistično značilne na ravni $p < 0,05$

⁹ Treba je omeniti, da se ta osebna dojemanja na splošno ne ujemajo z objektivnimi podatki o premijah za študij (glej Deeming, 2023).

¹⁰ Te vrednote vključujejo: Biti/postati bogat, Biti privlačen in Nositi oblačila priznanih blagovnih znamk.

¹¹ T-test za neodvisne vzorce je pokazal, da je bilo povečanje povprečne vrednosti te postavke statistično značilno ($p < 0,05$). Zanimivo je, da je do tega povečanja prišlo le med fanti, medtem ko so dekleta postala nekoliko manj nagnjena k temu, da bi si želela postati bogata.

¹² Med letoma 2018 in 2024 se je povečal z 8,1 % na 18,6 %.

¹³ Te vrednote vključujejo pomembnost poroke in pomembnost rojstva otrok.

¹⁴ Upad pripravljenosti za prevzemanje odgovornosti bi lahko pomagal razložiti nenavaden soobstoj nedavnega premika na desno (glej Rutar, 2024) in zmanjševanja pomena družinskih vrednot.

Zaključek in priporočila

Slovenska mladina po uradnih statističnih podatkih uživa gospodarsko blaginjo brez primere z optimističnimi napovedmi za prihodnost (O'Neal, 2024), visoko stopnjo osebne in politične svobode (Freedom House, 2024) ter zelo visoko stopnjo varnosti (World population review, 2024). Kljub temu je naša študija ena od mnogih, ki kažejo na izrazit in vsaj desetletje trajajoč trend slabšanja duševnega zdravja in psihološkega blagostanja med mladimi. Ta trenda spremljajo vse bolj mračne vizije glede prihodnosti, za katere se zdi, da vplivajo na osebne vrednote mladih. Slovenska mladina je, sodeč po naših podatkih, vse manj pripravljena prevzemati odgovornosti, pri čemer mnogi opuščajo visoke karijerne cilje, zlasti ambicijo po študiju na univerzi. To so nedvomno družbeno nezaželeni in zaskrbljujoči trendi, ki bi si jih morali oblikovalci politik prizadevati omiliti. V zadnjem času je na voljo vse več študij, pri čemer nekatere od njih ponujajo praktična politična priporočila, ki jih je mogoče uporabiti v ta namen.

Dobra novica je, da mladi vse bolj zaupajo javnim institucijam. Zdi se, da je ta trend, predvsem med fanti, povezan z naraščajočim političnim zanimanjem in udeleževanjem. Čeprav je obnovljeno politično zanimanje vse bolj povezano z materialističnimi motivi, je povečanje političnega zaupanja in udeleževanja na splošno pozitiven trend, na katerem lahko gradijo oblikovalci politik.

Najbolj pomembno je izpostaviti, da so se glavne politične prioritete in skrbi mladih preusmerile z vprašanj zaposlovanja in podnebnih sprememb na kakovost javnih storitev, zlasti zdravstvenega sistema. Med druge najpomembnejše prioritete mladih se uvrščajo stanovanja, priseljevanje, pokojninski sistem in korupcija. Vsa te problematike so tesno povezane z javnimi politikami in obvladljive preko teh politik. Glede na to, da mladi pridobivajo zaupanje v javne institucije ter se vse bolj zanimajo in vključujejo v politiko, se zdi sklep povsem jasen: mladi so vse bolj pripravljene ukrepati. Oblikovalci politik jim morajo pri tem biti v oporo.

Naraščajoča ideološka polarizacija bi lahko, zlasti zaradi opaznega premika fantov v desno, predstavljala enega od izzivov na tej poti. Povečuje se ideološka vrzel v zvezi z nacionalističnimi idejami in stališči do nekaterih marginaliziranih skupin, kar v nekaterih primerih vodi tudi do povečevanja ideološke vrzeli med fanti in dekletimi. To stanje je v veliki meri povezano s splošno visoko stopnjo politične in ideološke polarizacije v slovenski družbi (Lavrič, 2023). Zmanjševanje polarizacije bi tako moralo biti ena izmed glavnih prihodnjih prioriteta slovenske politike.

Viri

- 1 Deming, David. 2023. "The College Backlash Is Going Too Far". The Atlantic. 3. oktober 2023. Dostopno prek: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2023/10/college-degree-economic-mobility-average-lifetime-income/675525/>
- 2 Freedom House. 2024. "Freedom in the World 2024 Slovenia". Freedom House. Dostopno prek: <https://freedomhouse.org/country/slovenia/freedom-world/2024>
- 3 Fry, Richard; Braga, Dana in Parker, Kim. 2024. "Is College Worth It?". Pew Research Center. 23. maj 2024. Dostopno prek: <https://www.pewresearch.org/social-trends/2024/05/23/is-college-worth-it-2/>
- 4 Klajnšek, Rudi in Naterer, Andrej. "Zdravje in dobro počutje". V Mladina 2020: Položaj mladih v Sloveniji, ur. Miran Lavrič in Tomaž Deželan, 195–213. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba; Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2021.
- 5 Lavrič, Miran in Deželan, Tomaž (Ur.). 2021. "Mladina 2020: položaj mladih v Sloveniji". Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba; Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani. Dostopno prek: <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/575>
- 6 Lavrič, Miran. 2023. "Sociološko ok(n)o: Miran Lavrič o tem, kako smo na Slovenskem dosegli višave razdvojenosti". Večer. 22. julij 2023. Dostopno prek: <https://vecer.com/v-soboto/sociolosko-okno-miran-lavric-o-tem-kako-smo-na-slovenskem-dosegli-visave-razdvojenosti-10337022>
- 7 Lesjak Šilak, Taja. 2024. "Najemniška kriza: 'Za polkletno stanovanje nas je bilo na ogled hkrati naročenih 20'". 19. februar 2024. Dostopno prek: <https://www.rtvlo.si/slovenija/najemniska-kriza-za-polkletno-stanovanje-nas-je-bilo-na-ogled-hkrati-narocenih-20/697334>
- 8 Mladinski svet Slovenije. n.d. "Nimam kam". Mladinski svet Slovenije. Dostopno prek: <https://mss.si/nimamkam/>
- 9 Naterer, Andrej in Lavrič, Miran.. 2019. "Mladi in stres v času individualizma: vloga skupnosti v doživljanju stresa med mladimi v Sloveniji". Anthropos: Casopis Za Psihologijo in Filozofijo Ter Za Sodelovanje Humanističnih Ved, 3-4 (255–256), 73–95.
- 10 O'Neill, Aaron. 2024. "Slovenia: Gross domestic product (GDP) per capita in current prices from 1999 to 2029". Statista. 7. maj 2024. Dostopno prek: <https://www.statista.com/statistics/330265/gross-domestic-product-gdp-per-capita-in-slovenia/>
- 11 Uršič, Matjaž. "Bivanjske in stanovanjske razmere". V Mladina 2020: Položaj mladih v Sloveniji, ur. Miran Lavrič in Tomaž Deželan, 165–193. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba; Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2021.
- 12 World Population Review. 2024. "Safest Countries in the World 2024". World Population Review. Dostopno prek: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/safest-countries-in-the-world>

Kolofon

Friedrich-Ebert-Stiftung

Pisarna za Hrvaško in Slovenijo

Praška 8

10000 Zagreb

Hrvaška

<https://croatia.fes.de>

Odgovornost:

Dr. Sonja Schirmbeck, direktorica

Kontakt: sonja.schirmbeck@fes.de

Oblikovanje: Rene Andritsch & Heidrun Kogler, Ivna Hraste

ISBN: 978-953-8376-18-4

Stališča, izražena v tej publikaciji, odražajo osebna mnenja avtorjev in niso nujno skladna s fundacijo Friedrich-Ebert-Stiftung. Publikacije Friedrich-Ebert-Stiftung se ne smejo uporabljati za namene volilne kampanje.

© 2024

O FES študijah mladih

Česa se mladi bojijo in glede česa so optimistični? V okviru FES študij mladih se raziskuje kako mlade generacije dojemajo razvoj svojih družb in svojo prihodnost v hitro spreminjajočem se svetu, ki ga pestijo podnebna kriza in neenakosti, marsikje pa tudi staranje družb in upad stopnje demokracije. Naš cilj je spodbujanje informirane razprave o pogledih mladih na politiko in demokracijo ob upoštevanju njihovih življenjskih okoliščin in vrednot. To vključuje preučitev ključnih vprašanj, kot so izobraževanje, zaposlovanje in mobilnost, družina in prijatelji ter splošna stališča in dojemanja mladih. V okviru študij se osredotočamo na mlade, stare od 14 do 29 let, z namenom da bi razumeli njihove poglede na te ključne tematike.

FES je od leta 2009 po vsem svetu izvedel številne študije o mladih. Anketna raziskava med mladimi v Sloveniji je bila leta 2024 izvedena skupaj z raziskavami o mladih iz drugih držav Jugovzhodne in Srednje Vzhodne Evrope.

Metodologija

Projekt "FES Youth Study Southeast Europe 2024" predstavlja mednarodni raziskovalni projekt o mladih, ki je bil sočasno izveden v dvanajstih državah Jugovzhodne Evrope. V raziskovalni projekt so bili vključeni mladi iz Albanije, Bosne in Hercegovine, Bolgarije, Hrvaške, Kosova, Severne Makedonije, Črne gore, Romunije, Srbije, Slovenije, Grčije in Turčije.

Glavni cilj projekta je bila analiza odnosa mladih do politike in demokracije. Raziskovalni projekt temelji na kvotnem nacionalno reprezentativnem vzorcu mladih iz izbranih držav. Struktura vzorca je bila določena glede na starost, spol in statistične regije. Podatki so bili zbrani v začetku leta 2024 od skoraj 9 000 respondentov iz omenjenih državah. Velikost vzorca je variirala od N = 501 v Črni gori do N = 1 233 v Turčiji. Vzorec za Slovenijo je vključeval 602 respondenta, od katerih je bilo 49,6 % žensk, 49 % moških, 1,4 % pa se je opredelilo za tretji spol ali ni odgovorilo na vprašanje. Povprečna starost slovenskih respondentov je znašala 22,2 leti.

O avtorju

Miran Lavrič je redni profesor sociologije na Univerzi v Mariboru v Sloveniji. Raziskovalno se ukvarja predvsem z mladino iz Slovenije in Jugovzhodne Evrope. Lavrič je bil vodja več raziskovalnih projektov, prav tako pa je v mednarodnih revijah objavil številne izvirne znanstvene članke o različnih socioloških temah. V letih 2010 in 2020 je vodil dve obsežni nacionalni raziskavi o mladih v Sloveniji. Bil je tudi glavni raziskovalni koordinator mednarodnega projekta "Youth Studies Southeast Europe 2018/2019".